

AGATA TOMAŽIČ: KDO VYTRHÁVÁ KŘÍDLATKU JAPONSKOU, NEMÁ ŠPATNÉ ÚMYSLY

ze slovinštiny přeložila Aneta Zlámalová

Slovinská autorka Agata Tomažič se narodila roku 1977 v Lublani. Promovala z francouzského jazyka a žurnalistiky. Dnes se kromě psaní a publicistice věnuje také překladatelské činnosti jak z angličtiny, ze které mimo jiné přeložila dílo anglického autora Jasona Goodwina, pro české čtenáře známé jako autora knihy *Strom janičářů*, tak z francouzštiny. Od roku 2001 do konce roku 2016 pracovala jako novinářka v redakci *Delo*. Velký ohlas vzbudila hned její prvotina – *Česar ne moreš povedati frizerki (Co nemůžeš říct kadeřnici)*, sbírka dovedně a vtipně napsaných krátkých próz. Povídku *Kdor puli japonski dresnik, slabo ne misli (Kdo vytrhává křídlatku japonskou, nemá špatné úmysly)* do češtiny přeložila Aneta Zlámalová.

Ten hloupý bavlněný obvaz přes spodní čelist není tím jediným, co mi brání mluvit. A popravdě – mluvení není jedinou věcí, kterou už nemůžu dělat. I když mi to vůbec nevádí, teda spíše mi je to tak nějak jedno, stejně jsem si nemyslela, že to tak dopadne. Mrzí mě jenom to, že nemůžu mluvit, že to nemůžu říct. Kéž bych mohla vysvětlit, jak krásně to všechno začalo...

Poznali jsme na jedné z akcí zaměřené na vytrhávání křídlatky japonské. Hlavně mi neříkejte, že nevíte, co je to křídlatka japonská! To je extrémně nebezpečná cizí invazivní rostlina, která se k nám dostala opravdu z daleka, všechno oklamala svým přátelským, nenáročným zjevem a v poměrně krátkém čase se rozrostla po holých stránkách, pasekách, parcích, a to ani nemluvíme o mezerách mezi chodníky, a tam zadusila všechno krotké původní rostlinstvo. Nejhorší na tom je, že ještě dnes hodně lidí neví, proč je vlastně křídlatka japonská tak škodlivá. Neví ani to, že se musí vytrhávat pořádně i s kořeny a to ještě předtím, než vykvete do krásných něžných pu-

penů. Ale my lidé jsme už zkrátka takoví, že se při pohledu na zeleň, obzvláště když se rozrůstá na opuštěných, zanedbaných plochách, kde z minimálních podmínek růstu vydá maximum, celí rozněžníme a ani nás nenapadne, abychom ty malé rostlinky vytrhali. Proč bychom to probouha dělali, když má tak malé roztomilé lístečky, které nám zpestří každodenní šed? No, řeknu vám, že to je vaše první a osudová chyba, kterou už nic nemůže napravit. Zatímco jste ji přehlíželi, rozrostla se a vlastně nemá skoro žádný smysl ani to, abyste mě dál poslouchali...

Odstraňování křídlatky japonské je doslova společensky uvědomělá činnost. Obce, obvykle na výzvu družstev, která sdružují biology a jiné odborníky zaměřené na přírodní vědy, organizují akce na její likvidaci. Účastní se jich lidé, kterým není lhostejný svět, v němž žijí. Stejně tak jim nejsou lhostejní jejich spoluobčané, protože konec konců křídlatka svými silnými kořeny, které provtávají vodovodní potrubí a trhají silnice, ztrpčuje život i jim. Ve zkratce: lidé, kteří chodí vytrhávat křídlatku japonskou, nemůžou být ve své

podstatě špatní. A když jsou k tomu ještě vtipní a pohlední v goretexové bundě a pohorkách, které jsou důkazem nemalého počtu uskutečněných horských výšlapů, tak jim prostě nemůžete odolat. Ani v plnění pokynů, jak se dát do vytrhávání, ani později.

Asijského vetřelce jsme se zbavovali holýma rukama. Dobrých deset dobrovolníků, kterým dominovali studenti biologie, pak taky paní ve středních letech s malým pejskem, starší manželský pár, který se v pletí zdokonaloval na své zahrádce a šlo mu to dobře od ruky, a já. A on, který si pro nás na začátku připravil krátkou přednášku, pak si vyhrnul rukávy a připojil se ke společensky prospěšnému pletí. Co se nám nepodařilo vytrhat, to jsme přikryli černou fólií, takovou tou, s kterou se přikryje mrtvola při dopravních nehodách. Taková asociace se mi vybaví až teď, předtím bych si to se smrtí nikdy nespojovala. Byl to nádherný slunečný den a nás vzájemně spojovalo až moc pozitivní energie. Byli jsme spojeni v boji proti hroící globální katastrofě jménem křídlatka japonská. Černá fólie je nadevše vhodná, protože křídlatka je tak houževnatá, že se jejích kořenů nedá úplně zbavit ani přesností, ani důkladností, kterou máte jen tehdy, kdy se živíte jako Media planner. „Nemá to smysl,“ smál se mi, „i kdyby sis na to vzala motyku a prokopala se do samého středu Země, tak se ti nepodaří odstranit všechny klíčky a kořeny. Už z nepatrného kousku vyroste nová rostlina a všechna tvá práce přijde vniveč.“ Nezbyvalo mi nic jiného než pokrčít rameny a pomoci mu roztáhnout černou polyvinylou plachtu. „Když půdu přikryjeme černou fólií, zabráníme tak průchodu slunečního záření k potencionálním odnožím, které všechny rostliny potřebují k životu – i křídlatka japonská,“ vysvětlil. „Když ji zbavíme světla, je menší šance, že už ze vzrostlých rostlin vyrostou nové odnože a že nám úder vrátí,“ řekl s takovým přesvědčením a sebevědomím, že jsem v tom samém okamžiku věděla, že bych s ním dělala i jiné věci než vytrhávala křídlatku japonskou.

„Stůj,“ zakřičel, když jsem si to v teniskách, ve kterých jsem chodila po trávníku, z něhož jsme odstranili všechny známky plevele a ještě ho pro jistotu zakryli černou fólií, kráčela ke svému nedaleko zaparkovanému autu. „Mezi rýhy v podrážce se ti určitě dostaly kousky kořenů, a kamkoli s nimi šlápneš, tam zakoření to japonské zlo,“ řekl a začal se smát.

„A co teď mám jako dělat?“ zeptala jsem se a celá v rozpacích zůstala stát na půli cesty od auta, jako kdybych na povel zamrzla.

„Zuj si boty, dej je do igelitky a sedni si do mého auta,“ přikázal.

Před hrozbou křídlatky japonské člověk doslova zdřevění. Udělala jsem, jak mi bylo přikázáno. Neměla jsem ani nejmenší pochyby o tom, že pro mě chce jen to nejlepší. Pro mě a taky pro zbytek lidstva. Křídlatka japonská je zlo, před kterým je potřeba se chránit a vyvarovat se jejímu rozrůstání – protože prevence je daleko účinnější než pletí. Jen jsem nepomyslela na to, proč i ostatním zúčastněným neřekl, ať se využijí – kdoví, na které konce města oni zanesou hlízy křídlatky. Anebo mě ta myšlenka možná napadla, ale hned jsem ji zahнала nějakou egoistickou poznámkou ve smyslu, je jasné, že na všechno ostatní zapomněl, když se dívá na mě. Což byla dokonce i možná pravda. Avšak ještě jednou opakuji, u křídlatky japonské a podobných vetřelců nesmí dojít k žádné chybě, opravný pokus tady není!

Definitivně mě dostal na všechny ty romantické a zdoluhavé zajímavosti ze světa rostlin. Na příklad o ginkgo bilobě, jejíž domovina není tak daleko od domoviny křídlatky japonské, ale v naší oblasti je o hodně milejším hostem s fascinující historií. Číňani jí říkají „strom s kachními nohama“ – to kvůli listům, které jsou rozdělené tak, že připomínají kachní nohy s plovacími blánami. Biloba je živá fosilie, řekl, otisky jejích listů našli ve fosilizovaném kamení starém více než dvě stě milionů let. Představ si, že právě takové stromy rostly na Zemi už před miliony let, pokračoval a položil mi do dlaně jeden její směšně tvarovaný lístek, který ale nebyl vůbec podobný těm, které plápolají na nám známých větvích. Cítíš, jak je starý? Cítíš všech těch dvě stě milionů let? Připadá mi to, jako bychom se i my dva znali už tak dlouho, řekl a přiznání, které by mohlo znít jako kýč, jako kliše přestárlého playboye, v jeho přírodovědném podání zazářilo jako to nejkrásnější vyznání lásky. Nejen proto, že jsem se i já cítila, jako kdybychom se znali už dvě stě milionů let (i když to bylo jen pár dní), ale proto, že se mi zdálo, že právě s ním bych mohla přežít dalších dvě stě milionů. Kolik už je to minut? Nemohla jsem si pomoci, v mojí práci byly minuty, co minuty, spíš sekundy, základním měřítkem. A tenkrát jsem poprvé po dlouhé době, zahнала myšlenku přepočítat všechno na sekundy – na sekundy televizních reklam, které jsem jako Media planner rozvrhovala ze dne

Agata Tomažič

Zdroj: <http://www.delo.si/kultura/knjiga/vse-bo-v-redu-tudi-ce-gre-vse-narobe.html>

na den v práci. Možná by se dalo říct, že kolem mě prolétl závan věčnosti.

Narodila jsem se do dokonalé rodiny. Popravdě, moje rodiče si pamatuju jako jeden z těch páru v reklamě na životní pojistku, prací prášek a všechny ty produkty, které staví svou image na obrázku dokonalé rodiny. Otec, tak akorát stavěný s tak akorát stříženými vlasy a ve žlutém pulovru, pod kterým je vidět náznak rostoucího břicha, s vážnou tváří a důvěru vzbuzujícím pohledem, a máma, usměvavá s účesem, jako by právě přišla od kadeřníka, s kostkovanou zástěrou a tácem sušenek v rukách, ze kterých se ještě kouří. Vypadá šťastná, realizuje se v péči o dům a rodinu. Znáte přece ten druh reklam: rodiny jsou v nich vždy šťastné a usměvavé, všichni, děti i rodiče, jsou tak hezcí, že jsou při pohledu na ně všichni ostatní, skuteční lidé v rozpacích a najednou se jim kvůli vlastní nedokonalosti zadrhne hrdlo. Ve skutečnosti jsou všichni ti lidé, kteří se sešli před objektivem fotoaparátu a jedno cvaknutí je zachytilo v dokonalosti okamžiku, sesbírání ze všech možných koutů a vybrání z katalogů modelingových agentur, každý z nich se svými charakteristickými rysy člena dokonalé rodiny. A nemají nic společného, kromě faktu, že se ve stanoveném datu a hodině všichni sešli na natáčení reklamy. Nějak tak jsem se většinu času u nás doma cítila i já – jako bych se tam ocitla náhodou. Jako by mě s mými dokonalými rodiči nic nespojovalo. Protože mezi nimi pro mě nebylo místo. Nejenže jsem se, co si vzpomínám, ze všech sil snažila prasknout tu bublinu štěstí, která rodiče obklopovala, ale později, co jsem náš ideální domov opustila, jsem byla

vždycky při výběru svého partnera víc než trochu neuvolněná a nervózní. Kritéria, která mi svoji souhrou po desetiletí trénovaného doplňování a bezpodmínečné vzájemné oddanosti, rodiče nechtěně nastavili, byla příliš vysoká. Bylo doslova nemožné najít někoho, s kým bych mohla vytvořit tak dokonalé soužití, jako měli máma a táta. Ano, bylo tu několik neúspěšných pokusů, které trvaly několik let a všechny končily tím příšerným, mučivým vysvětlováním, proč jsem na nedělní oběd zase přišla sama. Pokaždé jsem musela být přítomna tomu utěšujícímu proslovu a povzbudivým pohledům – přičemž jsem se nikdy nemohla zbavit dojmu, že nejsou doopravdy upřímné, ani od jednoho, ani od druhého, no a jak by taky mohly být, když si ani jeden z nich nemusel nikdy projít tím, jaké to je, když se ti všechno zhroutí, když zůstaneš sám s nahlodanou důvěrou v sebe a především v ostatní. Časem jsem se smířila s tím, že jsem lůzr, že mně v porodnici možná vyměnili (rodiče mi totiž pořád tvrdí, že nejsem adoptovaná), že se mi nikdy nepodaří vybudovat si takový vztah, jako mají oni dva. Jelikož na to bylo prostě už pozdě – v mých skoro třiceti, kdybych s nimi chtěla opravdu soutěžit, musela bych už minimálně deset let pilovat dovednosti partnerského života. Odevzdanou osudu a s diagnózou někoho „s kým sice není nic špatně, ale prostě nemá štěstí“, jak moji pozici shovívavě (a také trochu blahosklonně) popsala má matka, jsem se jednoho krásného dne rozhodla, že už to prostě ani nemá cenu zkoušet. Že v životě je kromě paranoidního hledání partnera ještě plno dalších věcí, ke kterým mě naši nikdy nesměřovali, přestože jsem je chtěla

zkusit. Co třeba příroda – rostliny, zvířata, o kterých se u nás doma nikdy nemluvílo moc nadšeně. Rostliny – dobře, ovoce a zelenina, něco užitečného, co se dá sníst. Zvířata – ta jsou dobrá tak akorát do ZOO. Je třeba se zajímat o opravdové, užitečné věci, jako jsou čísla, počítání a ekonomie. Zkoumání rostlin, vkládání usušených květů do herbáře, sledování motýlů a včel na letní louce – všechno to je pro ně ztráta času. Pes? O tom nemohla být řeč, psi jsou špinaví a ohrožují vzorně vyleštěné parkety, zářivý koberec s česanými třásněmi, koženou sedačku, kterou táta splácel dva roky. Zapsala jsem se na ekonomii, ale nikdo mi nemohl zakázat, abych na přednášky místo autobusem chodila pěšky a po cestě pozorovala, jak se na jaře stydlivě rozpínají okvětní lístky v aleji platanů, jak se v parku válejí psi a jak občas vykoukne z kanálu u chodníku před fakultou na okamžik potkaní hlavička a zastříhá fousky. Vytrhávání křídlatky japonské nemělo s mou skrytou touhou studovat biologii na první pohled nic společného, ale přesto se mi zdálo jako dobrá příležitost do nového začátku, popravdě spíš jako příležitost k opožděnému vzdoru vůči rodičům.

Už po několika týdnech, co jsem ho znala, se mi zdálo, že mám tentokrát poprvé co dočinení s někým, s kým bych mohla vytvořit vztah – stoprocentní souznění, díky kterému jsem si vždycky obtížně vybojovala prostor na gauči, na němž seděli naši v těsném objetí při sledování zpráv a počasí. Doposud jsem se vždycky zapletla s kluky, kteří ve mně po prvních pár měsících začali vzbuzovat dojem, že mi protékají mezi prsty, respektive že se začali dematerializovat ve svém strachu z mých projevů náklonnosti a touze patřit jim (což se stejně dřív nebo později stalo), ale on s podivem nevypadal vystrašeně. Jasně a zřetelně dával najevo, že se mu každá minuta, kterou netrávíme spolu, zdá jako ztráta času. A že opravdu nemá cenu ztrácet čas přejížděním a platit nájemné za dva byty, když už tak musíme chodit do práce, kde každý z nás tráví alespoň osm hodin denně, což je otravná překážka toho, aby naše srdce, která už od první chvíle, co jsme se potkali, sjednotila svou systolu a diastolu jako v dokonalé reklamě, mohla být pořád spolu. Protože jsme i my dva už nenávratně spojeni, ne jako topol a jmelí, kteří jeden z druhého vysávají životní šťávy, ale spíš jako rak poustevníček a sasanka – rovnoprávné organizmy, které se doplňují a usnadňují jeden druhému existenci. A postupem času už nemůžou být jeden bez druhého, oddělit je pak jde jen silou, dodal. Ale

jako bych to přeslechla, respektive jsem se dojatě soustředila jen na romantickou stránku toho vyznání. Byla jsem mimo mísu – některým lidem, když se zamilují, se zdá jako by měli hlavní roli v romantické komedii, mně se zdálo, jako bych hrála v dokumentu National Geographic! V noci jsem se k němu něžně přitulila a ještě ve spánku mávala lehce dlaněmi jako sasanka ve víru mořských proudů, opatrně, aby nevyplašila svého raka.

Máma a táta z něj byli nadšení. I když to nadšení nebylo oboustranné. Jako můžeš tak milovat lidi, kteří tě nikdy neměli doopravdy rádi, zeptal se mě a vtáhl do těsného objetí po tom, co jsme po jednom ze společných nedělních obědů kráčeli k autu.

„Nechápu, co tím myslíš,“ zarazila jsem se a ztišila hlas, přece jen jsme byli ještě na pozemku, jenž patřil k domu mých rodičů, kteří stáli v objetí na prahu dveří a s úsměvem se na nás dívali do dálky, jak odcházíme.

„Tvůj otec je egocentrik, matka je zase tak zaslíbená, že si toho ne všimá a vždycky se mu ve všem podřizuje, ani si nevšimla, že úplně potlačila svou osobnost, jestli vůbec kdy nějakou měla. Všechno, co dělají a všechno, co jim přináší radost, se děje z jeho iniciativy. Kvůli tomu si s tebou ani jeden z nich nikdy nevybudoval pořádný vztah, jsou tak zabředlí v tu změť svého patologického vztahu, než aby mezi sebe pustili někoho dalšího. Vsadím se, že by si ani nevšimli, kdybychom je přestali navštěvovat.“

Stála jsem před dveřmi spolujezdce a ruka, kterou jsem je chtěla otevřít, mi visela ve vzduchu. Vyznělo to jako jedna z těch zvláštních přesných analýz ze života zvířat, které mi často vyprávěl, a při nichž jsem se upřímně bavila. Jenže teď na tom nebylo nic zábavného, protože v tomhle případě jsem byla i já členem smečky, kterou si tak nemilosrdně vzal pod drobnohled. Nejdřív jsem si přála plácnout sebou do auta, pořádně si zakrýt uši a utéct někam daleko. Nebo dělat, že jsem nic neslyšela. Jenže to nebylo proveditelné... Viděl, jak se rozmýšlím, jestli mu na to skočit nebo se s ním začít hádat, tak se mi snažil rozhodování usnadnit. Přistoupil ke mně. Přitiskl mě k sobě, láskyplně mi narovnal límec u bundy, vzal mou hlavu do svých rukou a otočil ji ke vchodu do domu: „Vidíš, už tam nejsou. Kašlou na tebe.“

Pravda, na prahu už nikdo nestál a dveře byly zavřené. Dveře pro mě byly vždycky zavřené, pomyslela jsem si. Jako by mi z očí padla clona,

o které jsem nikdy nevěděla, že tam je. Všechny ty roky, kdy jsem se sama sebe ptala, odkud se bere ten pocit nadbytečnosti, proč s nimi nemůžu hrát na šťastnou rodinku, proč se cítím nejlíp, když s nimi nejsem, proč mě pokaždé, když jsme přišla tam, kde byli oni, přepadl pocit nepohodlí, protože nevím, co budou dělat, až je uvidím – budou jenom potichu v objetí sedět nebo si máma bude rychle upravovat okraj sukně, která jí z neznámých důvodů vylezla nad kolena, a otec pak bude v rozpacích stahovat ruku z jejích kolen ... Nejspíš to tak bylo, nejspíš to byla všechno pravda, začalo to do sebe zapadat jakou kousky skládačky, se kterými jsem jako malá trávila hodiny a hodiny, protože to byl jediný způsob, jak mě zabavit a já jim dám aspoň na několik hodin pokoj, aby mohli být spolu sami a já je neotravovala... To všechno mě napadlo a z očí, tentokrát bez clony, která by je zakrývala, mi začaly nezadržitelně téct slzy. Potom jsem ho už nemohla odstrčit. Jeho svetr byl to první, co jsem použila, abych si otřela slzy. Měl pravdu.

„Neplakej, vždyť máš mě. Na mě se můžeš vždycky spolehnout. Vždycky. Příbuzné si nemůžeš vybrat, ale mě sis vybrala. A já tebe. Navždycky.“

Svetr už měl celý mokrý a posmrkaný, kluci, které jsem doteď poznala, už by mi dávno řekli, ať přestanu řvát a jako vrchol porozumění a lásky, by mi nabídli kapesníček. Jemu to ale vůbec nevadilo. Protože očividně myslel vážně všechno, co říkal. Což pro mě zase bylo něco úplně nového. Stáli jsme pět metrů od domu mých rodičů a já jsem tam lila krokodýlí slzy. Bylo mi to jedno, věděla jsem, že se nikdo nepřijde podívat, co se děje. Byla jsem sama. Ne, nebyla jsem sama, on byl se mnou. Věděla jsem, že jsem našla to, co jsem celou dobu hledala. Věděla jsem, že moje štěstí mě už nikdy neopustí. Nevěděla jsem ale, jak hrozně se pletu.

Jak blízký si s někým můžeš být? Kolik prostoru potřebuješ, abys ještě mohl dýchat? Nebo prostě můžeš dýchání nechat na někom jiném, může za tebe dýchat někdo jiný? Parazitům během evoluce zakrnělo trávení, protože přijímali potravu už natrávenou a bylo jim jasné, že už ji nebudou víc potřebovat. Ale paraziti byli našťástí tak chytrí, že se tím nezabývali. Mně se ale na rozdíl od tasemnice, začalo zdát, že se dusím, že skrz jeho plíce dostávám daleko málo kyslíku, než potřebuju. Někdy se mi zdálo, jako bych byla připojená k obrovským umělým plicím, na nemotorný a těžký přístroj,

který mi nedovolí udělat víc než pár kroků od něj. Vzbuzoval ve mně kromě toho i nejnepříjemnější lidské vlastnosti a nestačilo mu, že ho potřebuji k životu a že bez něj nemůžu dlouho vydržet, ale dokonce ve mně zkoušel vzbudit pocit viny za každý okamžik, kdy jsem nebyla v myšlenkách s ním, nedávala mu najevo svou vděčnost a neprojevovala mu náklonnost. Nejhorším a srdcervoucím bylo to, že tomu stroji, těm umělým měchům a kovovým hadičkám, stačilo k životu jen to, že jsme byli pořád spolu, ale mně ne. Přála jsem se projít někdy jen tak přes den, sama, nadechnout se svými plicemi, ale to bylo nemožné. Nesmířil se s tím, že bych se cítila dobře ve společnosti kohokoliv jiného kromě něj, ani ve své vlastní. Křídlatka japonská – když zakoření, sežere všechno kolem sebe. Tak jsem ji musela vytrhat a spálit. Skoro mě zadusila.

V životě nikdy nesmíš dělat ani trpět věci, o kterých bys nemohla mluvit v kadeřnickém salónu. A když se ti takové věci začnou dít, měl by se ti spustit alarm. Když jsme seděla se zakloněnou hlavou na židli a kadeřnice mi myla vlasy, měla jsem na okamžik pocit, že se tím pomalým masírováním mé pokožky hlavy dostane až do mojí mysli. Že uvidí ty zmatené a strachuplné spekulace a otázky, které se mi skrývají pod lebkou. Odpovědi na ně jsem musela najít sama, nechtěla jsem se na něj spoléhat, jeho odpovědi byly vždycky stejné, jednotvárné, jednoznačné. Jeho odpovědi byly jeho. Ale co ještě zůstalo moje, jenom moje? Fialové šrámy a černé podlitiny, které jsem schovávala pod tlustým svetrem. Můžete si shrnout límeč, abych vás tak mohla lépe ostříhat, zeptala se kadeřnice, když mě posadila do křesla před zrcadlo. Zahlédla jsem se v bleďé tváři ženy před sebou, která stěží pohybovala rty, z nichž vypustila: Ne. Kadeřnice do páru očí, které unaveně rozhodně zíraly na plochu zrcadla, zabodla tázavý pohled, který po chvíli sklopila, pokrčila rameny a přikryla mě polyesterovou plachtou. Roláku se nedotkla. Kadeřnice jsou vždy slušné a drží se hranic, které jim zákazník načrtne. Lidi jsou vůbec slušní. Nikdo nikdy nebyl tak zvědavý, aby se zeptal, proč v parném létě nosím rolák, nikdo mi neodkryl límeč a nepřejel prsty po mém krku. Nikdo, dokonce ani moje matka. Ptala jsem se jenom já, ale ne dost nahlas a ne dost důkladně. Nebo byly moje odpovědi moc tiché a já si před nimi zacpávala uši. Kdybych jim naslouchala a vzala je na vědomí, pak bych alespoň tenkrát, pokud ne ještě dřív, odešla.

Ale vždyť jsem chtěla odejít. Několikrát. Jednou jsem se skoro skutečně vypravila. Měla jsem toho už dost, cítila jsem se polapená jako laboratorní krysa v bludišti – což jsem mu taky řekla. To je dobrý příklad, řekl, tvoje práce je popravdě přece jen podobná reakcím, které má krysa v labyrintu: běhá od překážky k překážce, do všeho naráží a vrací se zpátky, tak jako ty plánuješ rozvrh reklam v přesně stanovených časových intervalech mezi jedním a druhým pořadem, popravdě moc manévrovacího prostoru a možností rozvíjet svou kreativitu vskutku nemáš. Popravdě, mnohem míň než krysa. Oba máte společné to, že se musíte držet svých hranic. Opravdu jste si hodně podobní – nebuď naštvaná, láska, krysy jsou výjimečně inteligentní zvířata. „Bez urážky, ale krysy daleko dřív než ty zjistí, že vlastně nemají kam utéct,“ dodal po chvílce přemýšlení.

Šneci mi byli vždycky sympatičtí. Samozřejmě, jsem už jako dítě podlehla tomu polidštěnému a dokonale nesmyslnému rozdělení (a hodnocení) na ty s domečky a ty bez nich. Tak je to i ve světě lidí. Že ten, kdo má dům, do kterého se vrací a každou noc v něm spí, je lepším než tulák, který ho nemá a usídlí se tam, kde ho přepadne spánek, podle takového hodnocení jsou ve světě zvířat lepší šneci s ulitami. O svůj domov příkladně pečují – nosí si ho sebou na zádech a stydlivě se do něj schovávají, když usoudí, že je někdo až moc otravný. Moji vrstevníci, když jsem byla ve školce, rádi házeli slimáky mezi záhony a sledovali, jak nakonec zalezli do domečku. Při pohledu na toho chudáka většina z nich utekla s hnusem v očích pryč, tu a tam ho pak někdo zašlápl a mě při tom pokaždé zabořilo u srdce. Jako kdyby chudáci neměli už tak těžký život kvůli tomu, kde si najít střechu nad hlavou, pod jakým listem přespí, aby je nezbudilo slunce, jestli najdou skulinu ve skalce, kde jim bude dost teplo, o tom jsme přemýšlela už jako dítě. Popravdě jsem byla daleko raději na straně slimáků, kteří si po světě chodili bez ulit a byli protikladem ke svým bratrancům šnekům, čímž byli značně znevýhodnění. Zdálo se mi, že se jim děje obrovská krivda, především nikdo neví, jestli se sami rozhodli, že ulitu sami odhodí, o tom jsem zkoušela přesvědčit vstrašenou zahradnici, která se ve mně pokoušela zarazit nezdravý zájem o slimáky, jak se vyjádřila. Na mojí náklonnosti ke slimákům nebylo nic nezdravého, prostě jsem v nich poznala někoho, kdo se od rodiny, ze které pocházel, tak silně liší, že se cítí jako cizinec. Být šnekem znamená mít do-

mek a spořádaný život, slimáci se pak museli ve společnosti svých příbuzných šneků cítit tak odcizeně jako já ve své dokonalé rodině. Na mě jsem si taky vzpomněla toho deštivého večera, když jsem šla s dvěma taškami v rukách po ulici a ptala se sama sebe, kam jít. Byla jsem jako slimák, bez domku a se strachem, aby mě někdo někam neodhodil. Nezůstalo mi nic jiného než se vrátit. Vrátila jsem se stejně, jak mi říkal, když jsem odcházela. Měl pravdu. Vždycky měl pravdu, protože se vždycky stalo přesně to, co předpovídal. Neměl důvod se ničeho bát. Potom se stalo, že se jednou přepočítal.

Leželi jsme na skále a slunce pomalu ukazovalo svou sílu, tak jako obvykle během letních dnů, od příjemné teploty až do nesnesitelného vedra, v němž se smaží vajíčka a před kterým se všichni živočichové schovávají. Ale tenkrát bylo ještě brzo a svěže, sluneční paprsky nebyly tak ostré, jen nenásilně zářily a přilákaly vše, co se chtělo ohřát, zvířata i lidi. Proběhla kolem nás ještěrka a nato hned další. Moře pod námi šumělo, vlny byly něžné a zakroucené, ve vzduchu bylo cítit měkkost. Rád bych byl ještěrka, řekl, celé hodiny se vyhřívají na skalách, a když přijde zima a mráz, strnou, jako moje nohy, když mi je zima. Nato se zasmál a tázavě se na mě podíval, jestli bych taky chtěla být ještěrka a dělat mu společnost v kdekádem podzemním otvoru nebo jestli bych radši byla hmyz, který by jednoho krásného dne sežral. Zvedla jsem hlavu, sundala si sluneční brýle a zblízka si prohlížela vzor na zádech chladnokrevného zvířete, které nehybně leželo kousek ode mě. „Nevím,“ řekla jsem, „mě na ještěrkách vždycky nejvíc fascinovalo, že když jsou v nebezpečí, odhodí svůj ocas.“

Zasmál se: „Co myslíš tím, že ho odhodí?“

„Odhodí, tak jak jsem řekla, když by tebe někdo chytil za ruku a tobě by se to nelíbilo, tak bys ji jednoduše odhodil a šel dál, ten člověk by tam pak zůstal stát s tvou rukou ve své a zaraženě by na tebe hleděl, tobě by pak ruka dorostla zpátky. Jak to, že to ty nevíš?“

„Och, ale samozřejmě, že to vím,“ ozval se a rychle ještě dodal, že pravé pojmenování pro plaza, kterému my laici říkáme ještěrka, je *Lacerta agilis*. A že jak jednou odhodí ocas, jsou moc zranitelní, nenaroste jim hned, a když je potom zase někdo chytí, nemůžou se znovu osvobodit, dodal.

„To je pravda, taky jsem to zkusila. Když je chytneš znova, jsou ti ponecháni na milost a nemilost. Nemají nic jiného, co by mohli odhodit.“

Podíval se na mě, jako kdybych mu něco sebrala, jako kdybych mu zasahovala do oblasti, která je jen jeho a kam nikdo jiný nemá povolen vstup: biologie byla jednou z nich.

„Jakpak víš, že nemůžou nic víc odhodit, to jsi někdy držela v rukách ještěrku?“

Zvedl se na loktech a upřeně na mě hleděl.

„Samozřejmě, když mi bylo zhruba deset let a byli jsme u moře. Naši leželi o kousek dál ode mě, tak jsem si krátila čas tím, že jsem se dívala kolem sebe. Najednou kolem mě proběhla ještěrka. Vzala jsem ji za ocásek, a když mi zůstal v ruce a ona utíkala pryč, tak jsem se tak naštvála, že jsem lezla za ní a chytila ji ještě jednou. Potom jsem ji pevně držela v pěsti. Dívaly jsme se na sebe z očí do očí, mrkala na mě svými malými, drobnými očkami a já na ni zírala. Po pár minutách jsem to vzdala a pustila jsem ji, ona si pak zalezla pod skálu. Taky už tu nemusela být, teda mohlo se jí stát něco špatného, když tak nerozvázně odhodila ocásek při našem prvním setkání. Musíš si dobře spočítat, kdy odhodíš ocásek.“

„Nevěřím ti, že jsi ulovila ještěrku a utrhla jí ocásek!“

Na obličej se mu zase objevil ten jeho vševedoucí úšklebek.

„Tak ji chytím teď, abys mi uvěřil!“

Opatrně, aby si nevšimla stínu mojí dlaně, jsem natáhla ruku k ještěrce na skále vedle nás. Nachystala jsem si taky druhou ruku. Pravačkou jsem stiskla její ocásek a o chvíli později, když zůstal nehybně mezi mými prsty, jsem ho odhodila a levačkou rychle chytila zvíře do dlaně ještě jednou. Teď už nemohlo utéct. Svíjelo se, škubala sebou v klicce, kterou jsem vytvořila ze svých rukou. Ponechána mi na milost a nemilost, když tak nerozvázně odhodila ocásek, řekla jsem si. Slunce hřálo a vlny narážely do skal pod námi, já pak jsem byla rozhodcem nad životem a smrtí, toho drobného zvířátka, které bezbranně běhalo mezi mými dlaněmi. Přemohla jsem ji, pomyslela jsem si a chytila ji jen do levačky, pravačku jsem pak natáhla k menším a bělejšším kamenům za našimi hlavami. Ani ne okamžik jsem nepomyslela, že bych to neudělala. Bylo mi jasné, že jinak to nepůjde. Že musím začít s ještěrkou...

„Pusť ji, ať jí naroste nový ocásek!“

„Ne, moc brzo ho odhodila, sám vždycky říkáš, že v přírodě nejsou žádné další šance, následky si

nese každý sám. To je přírodní výběr – nerozhodní a ti, co jsou jen na okamžik nepozorní, umřou jako první.“

„Netroufneš si ji zabít.“

„Sleduj mě!“

Sáhla jsem po největším kameni, otevřela levačku, aby ještěrka bez ocásku mohla vyběhnout ven, pustila jsem ji, aby se její malé nožičky mohly vydat na útěk po bílé skále, a nato jsem udeřila pravačkou. Ozval se tlumený zvuk, jako když šlápneš na něco měkkého a živého.

Nikdy nezapomenu na jeho oči v tom okamžiku: jako by zkolaboval mechanismus v nějakém robotu imitujícím člověka, zemřel lesk a zemřely pohyby jeho víček, v očích mu bylo vidět jen bělmo, ve kterém se zračila čistá hrůza. Myslím, že po tom incidentu se poměr našich sil změnil. Nešlo o to, že bych zasáhla do jeho oblasti, popravdě ho překvapilo něco jiného: došlo mu, že ta ještěrka je on. Že tak jako ona odhodil ocásek, protože byl důvěřivý a připadala jsem mu krotká. Nevěřil mi, že bych opravdu dokázala kamenem utlouct *Lacerta agilis*. Zjistil, že mě ve skutečnosti vůbec nezná. Ani já jsem se neznala, nevěřila jsem, že bych to opravdu udělala. Ale bylo to osvobozující a konečně jsem věděla, že se nebudu rozmyšlet, až bude znovu potřeba ukázat odvahu – odejdu. I kdyby to znamenalo, že musím nejdřív uklidit, dát za sebou všechno do pořádku, vytrhat všechny kořeny a spálit je, zbytek pak přikrýt černou plastickou fólií. Jako mrtvolu. V tom okamžiku mi bylo jasné, že je to jediné řešení. Že to jednou udělám.

No, ale předběhl mě. Ne, nemám mu to za zlé, nemůžu mu to mít za zlé – nedematerializoval se, nebál se mé touhy někomu bezpodmínečně patřit a splnil svůj slib: navždycky. Rozrostl se a nakonec mě udusil – tentokrát definitivně. Plánovala jsem, jak ho vytrhnu a zapálím, ale on se postaral o to, že jsem svoje úmysly nemohla uskutečnit. Skutečně to byla moje vina: přehlížela jsem všechny znaky, které se mi teď, když se ohlížím zpět, zdají jako na dlani. Ale teď, když ležím v plechovém, zinkovém lůžku v rakvi, s tím směšným bavlněným obvazem pod bradou, který mi tam zavázali, abych neměla otevřená ústa, je pozdě. U křídlatky japonské není další pokus. ■